

Gražina Jurgaitienė

Skulptūrų parkas „Vėjų uostas“ Molėtuose

Molėtų krašto gamtovaizdis yra puikus kūrinys. Kalvotas žemės paviršius pasipuošęs vingiuojančiais ežerais. Jaukūs miškai gaubia sodybas, poilsia vietas. Žmogus įvairiais būdais skverbiasi į gamtą ieškodamas ramybės, atgaivos. Šiuolaikinės „pažangos“ tempai grėsmingi aplinkos ekologijai, todėl gavę kvietimą dalyvauti europiniame projekte tautodailininkai rimtai aptarė užduotis ir elgesio principus. Vadovaujantis architektas temą parinko atsižvelgdamas į ežero pakrantės savitumą. Gyventojai apie įlanką pasakoja legendas, jų veikėjai ir tapo skulptūrų motyvais. Nuo sausio mėnesio tautodailininkai siuntė piešinius-eskizus. Daugelio meistrų vaizduotė realesnė už akademinę metodiką. Lietuvių tradicinės skulptūros bruožas – pagarba medžiui. Lemtingas plastinis sprendimas daromas pasirinkus ruošinį, atsižvelgiama į kiekvieną šaką, įskilimą ar drevę. Patyręs drožėjas iš nužievinto paviršiaus numano kamieno šerdies būklę. Šiuolaikinės cheminės priemonės tobulai apdoroja paviršių, impregnuoja ir apsaugo nuo biologinių kenkėjų, suteikia reikiamą atspalvį, bet nesutvarko giliųjų sluoksnių. Medienos šerdies būklė didele lemia skulptūros ilgaamžiškumą. Ažuolo savybių pažinimas padeda išvengti kūrybinės nesėkmės, techninio broko.

Įdomu buvo stebėti, kaip rinkosi ąžuolą Aurimas Šimkus, atvykęs iš Šiaulių krašto. Vėliau supratome, kad jam buvo reikalingas išlinkęs, taisyklingos bangos formos kamienas. Visi dažniausiai ieško tiesesnio, storesnio. Aurimas sumanė išdrožti suolą „Žuvis“. Skulptūra - kūrybos sritis, kurioje žodžiais visko nepapasakosi, todėl meistrai nemėgsta daug šnekėti. Jų eskizai nėra tobuli piešiniai su tikslia forma ir šviesotamsa. Galima būtų juos vadinti sutartinėmis schemomis, reikalingomis laikinam susitarimui su aplinkiniais. Aurimo darbo stilius racionalus, tikslingas. Laikas – viena iš didžiausių vertybių. Abejonėm ir blaškymuisi vietos dienotvarkėje nepalikta. Jo kūrinio detalės tikslios, faktūros preciziškos, lyg perkeltos iš keramikos. Tokio tikslumo drožinyje detalių gylis lemia medienos spalvinį toną. Visi drožėjai apie tai žino, bet retam pavyksta iš to konstruoti ritmiką. Pamatę rezultatą manėme, kad autorius naudojo dažiklius. Gaila, kad efektas trumpalaikis. Užfiksuoti neįmanoma, o gamtinių sąlygų poveikis negailestingas. Toninę harmoniją veikia ir galutinis paviršiaus apdorojimas chemikalais, impregnantais.

Kiek kitoks požiūris atsiskleidžia iš Marijampolės krašto atvykusio skulptoriaus Antano Lastausko darbuose. Antanas lyg savęs išbandymui pasirinko kelis šakotus, raitytus kamienus. Užsibrėžė sukurti dvi skulptūras. Bendrą seminaro temą suprato kaip labai kūrybišką. Meistro patirtis daugiabriaunė: respublikiniai, tarptautiniai simpoziumai, apžvalginės, autorinės

parodos... Sukurti ne tik pavieniai kūriniai, bet ir kolekcijos etnokultūrinėmis temomis. Meistro braižas turi šiuolaikiškumo. Tradicinės medžio skulptūrų faktūros daromos įvairaus dydžio ir formų kaltais, peiliukais, daugiau ar mažiau glūdinamos. Antanas mėgsta pašiaušti paviršių kirvukais, kaltais, motoriniu pjūklų. Pjausto įvairiais kampais, gyliais. Yra grėsmė nuslysti į technicizmą, mechaniską šėliojimą. Meistrą gelbsti intuityva. Paviršiai įgauna impresionistinio muzikalumo. Piešinys, siužetas nepranyksta. Personažai lengvai atpažįstami: sūkuriose vartosi paukščiai, linguoja pievų augalai, žmonių figūros judesyje. Išlaikoma ekspresyvi silueto linija. Šiuos požymius autorius turbūt sąmoningai parinko, pabrėžė, nes jie gerai atspindėjo vėjo temą. Parke stovintys Antano Lastausko kūriniai gal mažiau monumentalūs, bet labai nuotaikingi, jie dera su fone esančiu pakrantės peizažu.

Dar kitokia Vilniečio Kęstučio Ašmiagos raiška. Jo skulptūros monumentalios, aukštybės proporcijų. Kūrybiniam darbui būdinga griežtesnė metodika. Piešinius pasirodo kaip ir visi, bet būtinai daro daugiau-mažiau tikslesnius plastilininis eskizus. Išsiaiškina architektūrinę konstrukciją, pagrindines mases, charakterį. Formų paviršius tradicinis, siekiama vidinės ekspresijos. Mėgsta konkretų portretą. Sugeba perteikti skvarbų, prasmingą žvilgsnį. Gaila, kad kūrybinę laisvę skulptūroje „Vėjas burėse“ riboja paruoštų ažuolų skersmuo. Vertinimo taryba meistriai patikėjo sukurti parko pagrindinį užrašą „Paukštis vėjyje“, skulptūrą, skirtą Molėtų miesto 625 metų jubiliejui.

Pradiniame konkurse brandžius eskizus pateikė Eugenijus Arbušauskas iš Radviliškio. Ekspertų tarybai patiko tradicinio stogastulpio su įmontuotu varpu nišoje sprendimas, pavadintas „Vėju“. Galima buvo įsivaizduoti, kad varpas vėjo siūbuojamas ims skambėti. Tikėjomės parko komplekse brandaus kūrinio, bet gyvenimiškos aplinkybės pakoregavo planus ir tautodailininkas negalėjo atvykti į kūrybinę stovyklą. Geras projektas liko ateičiai.

Greta patyrusių meistrų dalyvavo du jaunosios kartos tautodailininkai iš Varėnos. Skirtingo braižo autoriai pasirinko panašius sprendimo būdus – kūrinį sudaro dvi skulptūros. Tautvydo Averkos tema „Žaltys su Čičinsku“, o Mindaugo Vyšniausko „Du žalčiai“. Sumanymai stebino paprastumu. Kilo klausimai: ar pakaks skulptūrinės išraiškos, įtaigos? Ar darbai derės ansamblyje? Kaip Mindaugas išspręs detalių jungtis? Racionalu buvo tai, kad eskizai paruošti specialiai parinktiems ažuolams. Rizika pasiteisino. Dvi besišnekančios karūnuotų žalčių figūros puikiai dera pakrantėje, ežero fone. Tautvydo išdrožtas panašaus formato, kitokios plastinės formos žaltys, stovintis šalia, tapo jungtimi su kitų autorių darbais. Mąstydamas apie originalumą Mindaugas pateikė sūpynių eskizą „Gulbės“. Kūrinys buvo įvertintas teigiamai ir įrengtas parko komplekso centrinėje dalyje, kelių sankryžoje. Jis patogus pievelėje sustoti, pasisupti. Kompleksiniame parko sprendime glūdi kiekvieno kūrinio likimas. Sūpynių „Gulbės“ sėkmė

dalinai priklauso ir architektui, parinkusiam tinkamą vietą. Antra skulptūra, kurią seminario metu išdrožė Tautvydas Averka, pavadinta „Vandeniu“. Eksterjero masteliais vertinant, kūrinys nėra didelis. Sukomponuotas kompaktiškai iš vieno ąžuolo kamieno. Jaunam autoriui pavyko atskleisti temą, išlaikyti monumentalumą. Figūros judesys, detalių komponavimas meistriškai dera su ąžuolo rievių ritmika, išnaudoti šakų pjūviai, drevės. Skulptūrai taip pat parinkta temai deranti vieta. Reikšminga kūrinio meninės vertės dalis yra stilistinis vientisumas, savitas braižas, tęsiantis lietuvių skulptūros tradicijas.

Joniškietis Dalius Udrakis sukūrė suolą „Bangpūtys“ – sudėtingą trijų dalių kompoziciją. Tai vėjas, pučiantis laivo bures. Tiesiog parko pavadinimą atitinkantis siužetas. Plastikos uždavinio prasme sumanymas komplikuoatas. Jei būtų laikomasi realistinės krypties, dalys nesijungtų į visumą. Vaizduotė ir stilizavimas padėjo autoriui. Banguojančios formos lyg ornamentas tęsiasi per visą kūrinį. Teminiai segmentai dalina į skirtingo dydžio mases, sudarydami ritmiką: svarbesnės bangos didesnės, kitos mažesnės, negiliai įdrožtos. Dėmesys sukauptas į vėjo įvaizdį. Suolo sėdimos vietos suprojektuotos lyg laive, kurį pučia vėjas. Plastinio sprendimo ir funkcijos ryšys išspręstas vykusiai.

Vilnietis Pranas Petronis, kaip ir Dalius Udrakis, ėmėsi trijų dalių suolo uždavinio. Segmentų plastinis vientisumas autoriui nebuvo pirmaeilis uždavinys. Jam svarbiausia skulptūroje „Ugnies saugotojai“ atskleisti Perkūno temą, išlaikyti ekspresyvią, kontrastingą formą, virpančią, gaivališką kalto kirtį. Šiame kūrinyje temos ir braižo galingumas dera. Ryšys tarp figūrų yra suolo horizontalė. Ji lyg ženklas tarp dviejų dėmenų, dekoruotas netikėtai ramiu tradiciniu ornamentu. Nuoširdus primityvizmas Prano Petronio kūryboje vertas pagarbos. Tai aiškus tautinės skulptūros tradicijų deklaravimas. Antras skulptoriaus seminare sukurtas darbas „Eglė žalčių karalienė“. Klasikinis stogastulpio sprendimas. Šiais dinamiškos kaitos laikais tokio pobūdžio kūriniai atlieka svarbų vaidmenį.

Andriui Zinkevičiui, atvykusiam į seminarą iš Ukmergės, pavyko atitolti nuo realybės ir sukurti originalų, muzikalų, šiuolaikinį, žaismingą vėjo įvaizdį suole „Vėjas“. Tik horizontalumas ir vieta šalikelėje primena, kad tai suolas. Autorius vardan meniškumo paaukojo dalį funkcionalumo. Banguojantis siluetas gerai įkomponuotas pakalnės aplinkoje. Atlikimo technika dera pasirinktai harmoningai traktuotei. Nėra paviršiaus faktūrų. Nėra kalto pėdsakų. Eiliniam žiūrovui kils klausimas, koku įrankiu tai padaryta. Lyg lengvai nulieta iš vientisos masės. Pirmasis žingsnis sprendžiant pasirinktą uždavinį liudija mąstymo originalumą. Tokį personažą tradiciškai skulptoriai komponuoja vertikaliai, prisitaikydami prie ąžuolo diktuojamų parametrų.

Marijampoliškis Raimundas Blažaitis, mąstydamas apie pagrindinę temą, gilinosi į lietuvių etninės kultūros šaltinius, mitologiją, tautodailės klasikų nuveiktus darbus ir pateikė

stogastulpio „Vėjas“ ir skulptūros „Bangpūtys rūke“ eskizus. Skulptoriaus patirtis tokio pobūdžio renginiuose neabejotina. Meistras gerai išmano medžio skulptūros drožimo techniką. Asmeninis kūrybinis braižas pagrįstas apibendrinimu, monumentalumo paieškomis dideliuose ar mažuose formatuose. Stogastulpį „Vėjas“ tautodailininkas sukonstravo jungdamas reikalingas detales. Jungimo būdai tradiciniai, laiko patikrinti. Raimundo Blažaičio darbo metodika yra nuosekli, užtikrinanti rezultato kokybę. Piešiniuose išsprendžiama architektonika, proporcijos. Jungčių naudojimas meistrą išlaisvina iš medienos diktuojamų parametrų. Pagrindinių formų neužvelia faktūromis, detalių tikslinimais. Šie bruožai sudaro skulptoriaus autorinį braižą. „Bangpūčio rūke“ skulptūra buvo deramai įvertinta ir tapo komplekso centriniu akcentu.

Lietuvos tautodailininkų sąjungai dalyvavimas europinio lygio projekte yra šiuolaikinė, pažangi patirtis, lietuvių etninės kultūros tradicijų tęstinumas ir plėtra. Kiekvienam dalyvavusiam skulptoriui tai amato pamokos, asmeninių pasiekimų branda, proga realizuoti kūrybinius sumanymus.

Aurimas Šimkus

Operatorius Bronius Slavinskas filmuoja Gediminą Vyšniauską ir Tautvydą Averką

Raimundas Blažaitis drožia skulptūrą "Vėjas"

"Bangpūtys rūke"

Dalius Udrakis. "Bangpūtys"

Antanas Lastauskas drožia skulptūrą "Mergaitė ir vėjas"

Pranas Petronis. "Eglė žalčių karalienė", "Ugnies saugotojai"

Kęstutis Ašmiaga. "Vėjas burėse", "Pauktis vėjyje"

T. Averkos skulptūros "Vandenis", "Žaltys", "Čičinskas"

Andrius Zinkevičius. Suolas "Vėjas"

G. Vyšniauskas. Supynės "Gulbės" ir skulptūra "Du žalčiai"

Aurimas Šimkus "Žuvis"